

Vitale Bedrijventerreinen

*Concrete handvatten voor
economisch herstel én
maatschappelijke opgaven*

Kennissessie MRDH:
Next Economy Bedrijventerreinen

Den Haag/ Nijmegen, 3 november 2020

Marcel Michon,
Managing Partner

Margreet Verwaal
Senior adviseur

● Voor overheden & kennisinstellingen

- Regionaal economische ontwikkeling en innovatiebevordering
- Bedrijventerreinenstrategie en -ontwikkeling
- Vastgoedontwikkeling & -beleggingen
- Strategieën en programma's om nieuwe vestigingen te acquireren
- Logistieke en infrastructurele projecten

Profiel

- Onafhankelijk adviesbureau
- Hoofdkantoor in Nijmegen sinds 1985
- 70 full-time professionals
- Projecten in meer dan 50 landen

● Voor bedrijven

- Locatiekeuze advies
- Supply chain optimalisering
- Vastgoed strategie en -projecten

Forbes
POWERED BY CRISTINA
2020
**AMERICA'S BEST
MANAGEMENT
CONSULTING FIRMS**

Opdrachtgevers uit het bedrijfsleven

Medtech & Biopharma

High Tech, ICT & Electronica

Logistiek

Opdrachtgevers uit de publieke sector

Economie en innovatie

Ruimte en werklocaties

Logistiek

Bedrijventerreinen zijn brandpunt maatschappelijke opgaven

1

Coronacrisis voor bedrijven: herstel en groei op bedrijventerreinen

- Ondernemersprioriteit: overleven, faillissementen, tegelijkertijd ook groei
- Fysieke ruimte en investeringen blijven nodig
- Economische toekomst hangt af van vitale bedrijventerreinen; **34%** van de werkgelegenheid en **39%** van de toegevoegde waarde in de MRDH

Toekomst-
bestendige
bedrijven

2

Uitvoering klimaatafspraken blijft en moet sneller

- Grote rol voor bedrijven op terreinen (60% totale energieverbruik)
- 250 duurzame bedrijventerreinen levert 2,2 mton CO₂ reductie op
- Eerste verdienmodellen op bedrijventerreinen in opkomst (door derden)
- Initiatieven vaak individueel, collectief meer kansen

Energie-
transitie

3

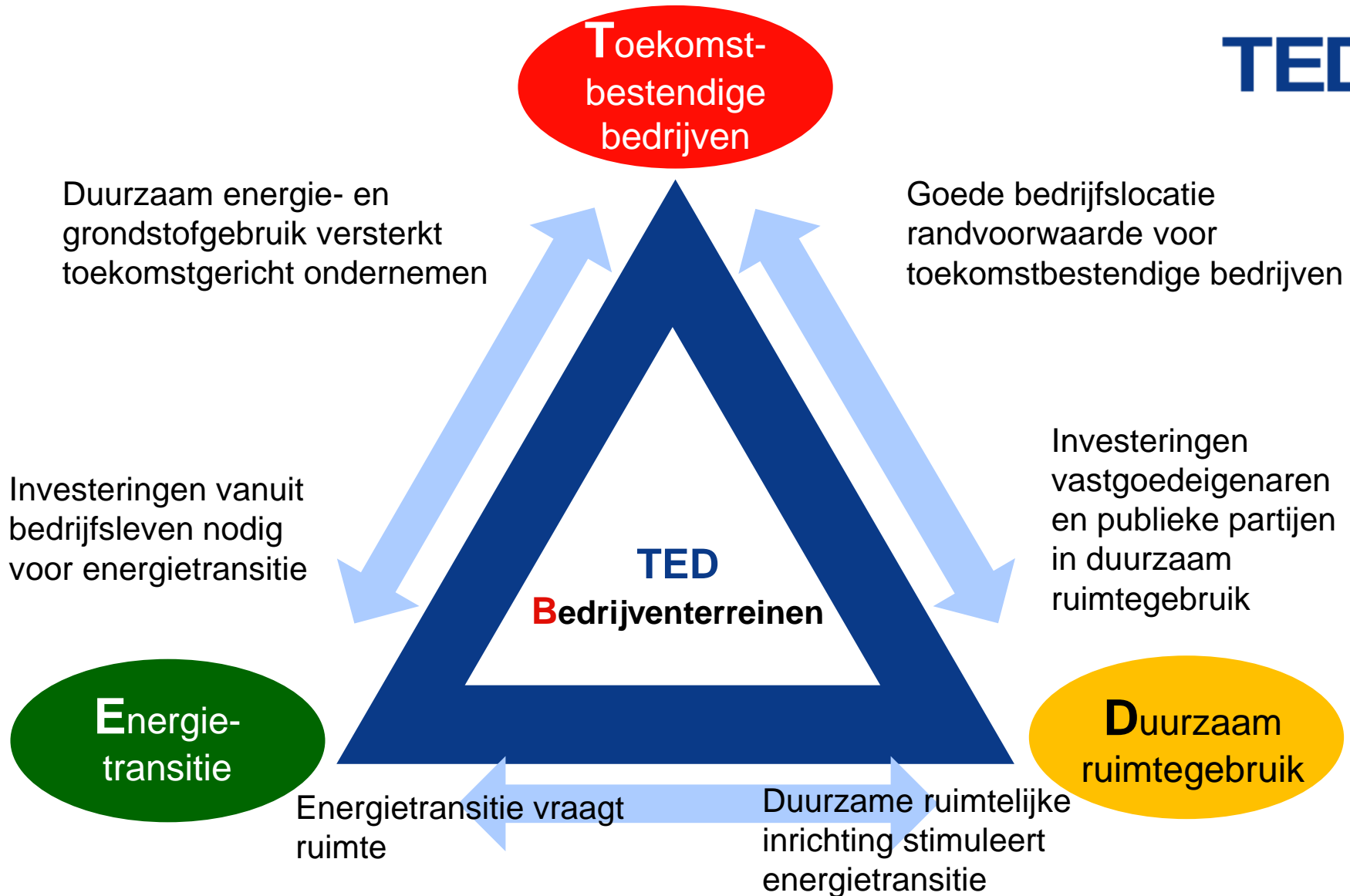
Strijd om ruimte neemt toe binnen één en hetzelfde gebied

- Ruimtebehoefte
  - bedrijven
  - woningbouwopgave
  - nieuwe energiesystemen
  - water & groen
- Bestaande ruimte beter benutten als alternatief voor uitbreiding:
  - Intensivering
  - Brownfield

Duurzaam
ruimtegebruik

Integrale aanpak volgens TED-principe

TED^B

Aanleidingen voor investeringen op bedrijventerreinen

**Buck
Consultants
International**

1 Leeftijd/kwaliteit ruimte

- verduurzaming vastgoed
- verouderde panden (20jr+)
- verouderde infrastructuur
- onveilige situaties
- hoog% versteend terrein

2 Behoeft nieuwe ruimte

- uitbreiding bestaande bedrijven
- toename bedrijfsvestigingen
- productie groene energie/ hergebruik grondstoffen

Bedrijventerrein

4 Sectoren veranderen

- krimp of groei bestaande bedrijven
- (nieuwe) regels milieu, energie en verduurzaming
- Nieuwe businessmodellen

3 Externe druk op ruimte

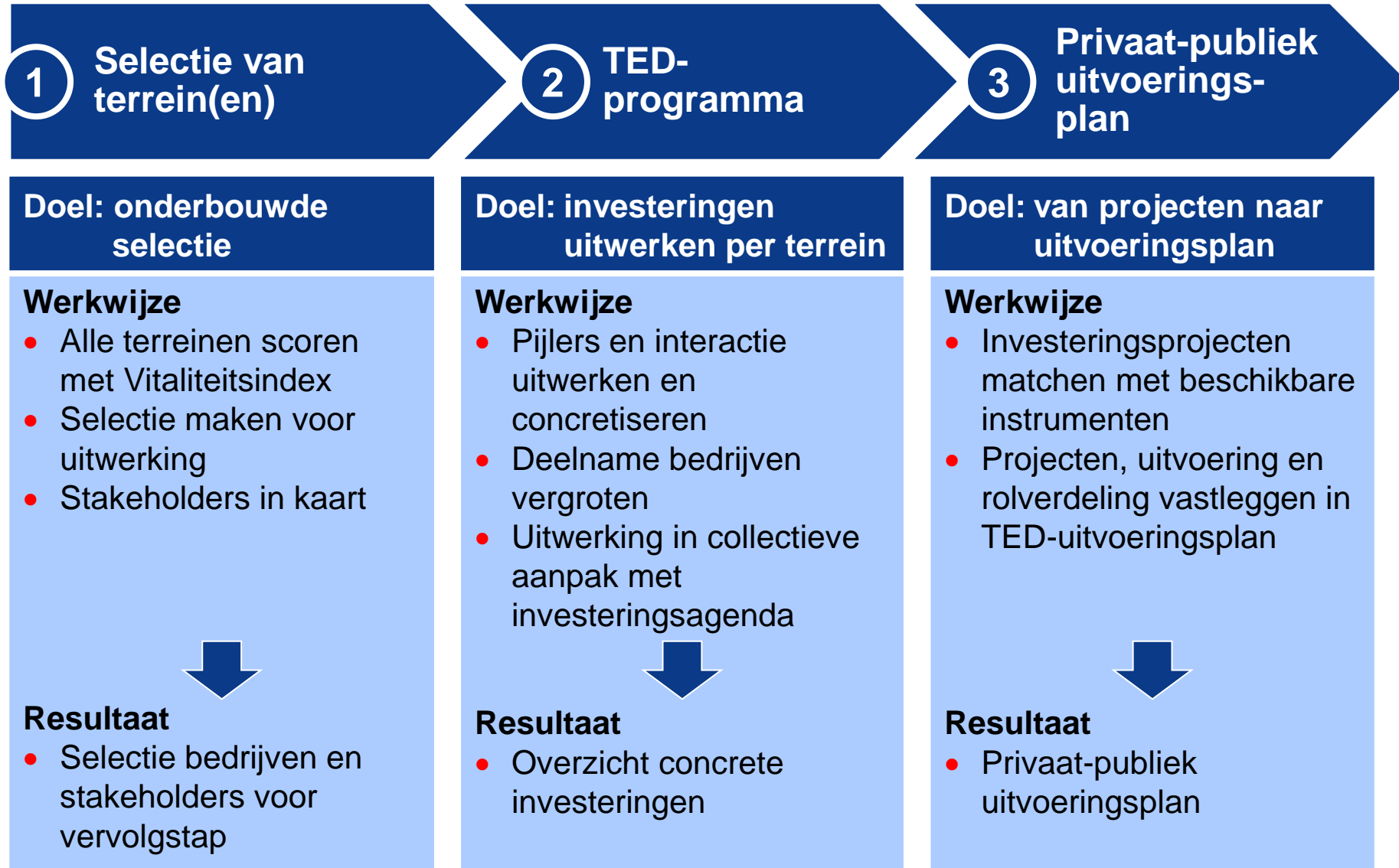
- woningbouw
- functiemenging
- Transformatie
- energietransitie

Snel naar uitvoering met TED-plan

Buck
Consultants
International

Verschillende typen vestigingsmilieus

- Variëteit aan bedrijven vraagt om verschillende typen vestigingsmilieus
- “One size fits all” bestaat niet
- Wel aantal randvoorwaarden voor succesvolle investeringen

(Deel)gebied	Onderdeel van een groter bedrijventerrein of een kleiner terrein.
Veroudering	Combinaties van economische, technische en/of maatschappelijke veroudering
Bestemming	Gegarandeerde bedrijvenbestemming voor volledig of groot deel van het bedrijventerrein
Bedrijvigheid	Mix van bedrijven die willen doorgroeien/ investeren op hun huidige locatie
Privaat belang	Privaat trekkerschap, zowel procesmatig als financieel
Publiek belang	Breder, uitgesproken (collectief) belang voor het herontwikkelen van de hele zone gericht op TED-doelstellingen
Waardesprong	Waardesprong in grondopbrengsten en vastgoed is mogelijk door: herprofilering, intensiever ruimtegebruik, duurzame inrichting en/of gedeeltelijke transformatie

Waar lonen TED-investeringen al?

Logistiek vastgoed

De vastgoedsector die grote verouderde kavels/terreinen opkoopt en inricht voor duurzaam logistiek vastgoed

- Flora Holland - Bleiswijk
- Barendrecht-Oost – Barendrecht en de relatie met Nieuw Reijerwaard
- ABC Westland – Westland
- Westvlietweg II – Den Haag

Bedrijfscampussen

Toonaangevende bedrijven die gaandeweg hun eigen 'campus' ontwikkelen en bijv. de burens hebben opgekocht

- RDM - Rotterdam
- Innovation District- Zoetermeer
- Fokker 21 – Ypenburg
- TU Campus - Delft

Herverkaveling

Kleinschalige herverkaveling van verouderde kavels, aanpak openbare ruimte en gebouwen op terreinen door lokale ontwikkelaars en gemeenten, vaak met bedrijfsverzamelgebouwen. In combinatie met klimaatdoelen

Waar gaat het moeizaam?

Gemengde terreinen

Gemengde bedrijventerreinen die zich vanaf jaren 60/70 ontwikkeld hebben en nu vragen om een revitalisering of herprofilering

Waarom interessant?

Gevestigde bedrijven die willen doorgroeien en burens met verouderd vastgoed en leegstand

Mengbare terreinen

De binnenstedelijk gelegen bedrijventerreinen dicht tegen de woonbebouwing aan

Waarom interessant?

Ambitie om werkfunctie te behouden in combinatie met functiemenging aan randen. Gaat om lange doorlooptijden in planvorming en realisatie

Haventerreinen

Grootschalige functionele bedrijventerreinen met grote ontwikkelopgaven (sanering), multimodale bereikbaarheid en investeringen in circulaire economie en verduurzaming

Waarom interessant?

De (binnen)havens en terreinen met natte kavels in Nederland zijn en blijven van belang voor de 'next economy'

De oplossing: bedrijventerreinen met de TED aanpak

Moeizaam, maar zeker niet onmogelijk

- **80% bedrijventerreinen bestaand, regulier, gemengd terrein**
- Voorbeeld van invulling T, E en D
  - T: kwaliteit openbare ruimte – schoon – (digitaal) bereikbaar
  - E: collectieve duurzame energievoorziening
  - D: leegstandsbestrijding
- Voorbeeld totaalaanpak: Schiebroek
  - Verdienen met energie/collectieve zonnepanelen
  - Toekomstige financiering van PM/BIZ
- Andere voorbeelden:
  - Hoog Zestienhoven
  - Halfweg - Nissewaard

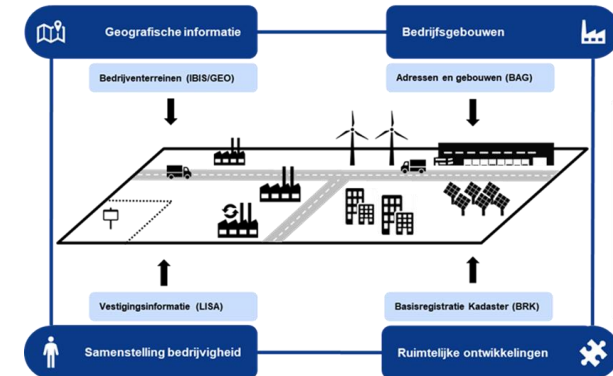

Aanpak: de basis eerst

- Verbeter de organisatiegraad op bedrijventerreinen
  - Begin bij de basis op orde
  - Urgentie (wat ervaren ondernemers) en ambitie (wat willen ondernemers) verbinden aan onderhoudsplannen (wat moet de gemeente) en agenda's (ambities gemeente)
  - Faciliteer laag hangend fruit. Verbetering en resultaat draagt bij aan enthousiasme en aan collectief
- Veel zaken rondom duurzaamheid, klimaat en biodiversiteit (nog) geen corebusiness voor individuele ondernemers. Ondersteun en deel kennis
- Betrek daarbij alle beleidsafdelingen: integraal en multiplier

- MRDH
  - Kennisdelen en enthousiasmeren
  - Verbinden met regionale agenda's (RES, HC agenda)
  - Verbinder met Provincie Zuid-Holland en Rijk / EU (middelen beschikbaar, via RVO)
  - Regionale agenda voor o.a. level playing field en te prioriteren acties. Naast een strategie/ programma nieuwe locaties ook een investeringsagenda.
  - De investeringen worden niet verricht door de regio

Stap 1 Selectie van terreinen

- BCI Vitaliteitsindex op het niveau van de MRDH uitvoeren
- Of: bestaande onderzoeken benutten
  - Op basis van aantal criteria
- Of: iedere gemeente maakt individuele keuze voor 1 terrein
  - Op basis van een aantal criteria

- Van de selectie van terreinen wordt per terrein een factsheet samengesteld.
  - Het huidige profiel op basis van indicatoren, zoals bijvoorbeeld

Toekomstbestendige bedrijvigheid

T1: Trends en ontwikkelingen sectoren
T2: Toekomstperspectief locatie
T3: Automatisering & robotisering
T4: Digitale bereikbaarheid
T5: Big data / IoT/ AI/ Blockchain

Energietransitie

E1: Potentie zonne-daken
E2: Warmte
E3: Biodiversiteit
E4: Verstening
E5: ...
E6: ...

Duurzaam ruimtegebruik

D1: Bouwhoogte
D2: Maximale bebouwingspercentage
D3: collectieve maatregelen
D4: Veroudering vastgoed
D5: Schaarste bedrijfsruimte

- Op basis van een index van de verschillende indicatoren volgt een TED score.

Stap 2 Investerings op de samenhang

- TED-score stap 1 is de basis voor de agenda. Waar wil je naar toe?
- De TED-aanpak vraagt een integrale benadering op de terreinen, waar zitten de potentiële/ benodigde investeringen?
  - Ondernemers benoemen kansen en projecten
  - Gemeentelijke en regionale beleid- en ambitiedocumenten
  - BCI werkt deze uit in investeringen en collectieve aanpak o.b.v. onze expertise

Invalshoek	Mogelijke investeringen op maatregelen	Kansrijk investeringen	Integraliteit potentie
(D) Duurzaam ruimtegebruik en (E) Energietransitie	D1 E1 D2 E2 D3 E3	● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●	
(E) Energietransitie en (T) Toekomstbestendig	E1 T1 E2 T2 E3 T3	● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●	
(T) Toekomstbestendig en (D) duurzaam ruimtegebruik	T1 D1 T2 D2 T3 D3	● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●	

Legenda: ● ○ ○ ○ ○ Weinig investeringsbereidheid
 ● ● ● ● ●
 ● ● ● ● ●
 ● ● ● ● ●
 ● ● ● ● ●
 ● ● ● ● ●
 ● ● ● ● ●
 ● ● ● ● ●

↓
 Grote impact en hoge kans op investeringsbereidheid

Bronnen:
 Trendanalyse en expertjudgment BCI
 Ondernemers en parkmanagementorganisaties
 Gemeentelijke en regionale beleidsstukken
 Eventueel schouw

Stap 3 TED-Bedrijventerreinen met afspraken

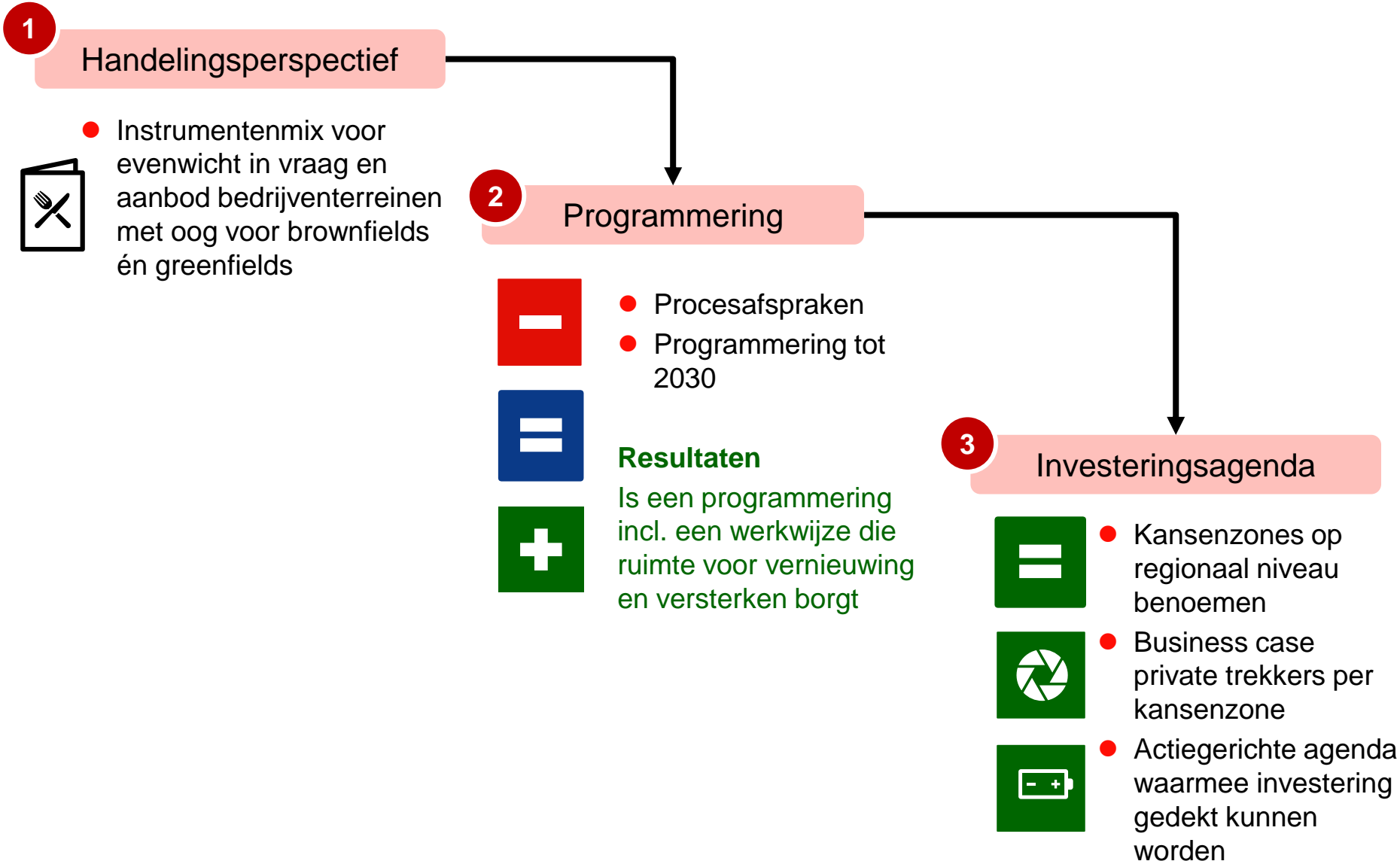
Doel	Van projecten naar uitvoeringsplan
Werkwijze	• Investeringsprojecten matchen met beschikbare instrumenten (gemeente, regio, provincie, ontwikkelmaatschappij, Rijk, EU). • Projecten, uitvoering en rolverdeling vastleggen in TED-Bedrijventerreinen
Resultaat	Privaat-publiek uitvoeringsplan voor bedrijventerreinen

		Toekomstbestendige bedrijven		Energietransitie en klimaat			Duurzaam ruimtegebruik		
		Bestaande bedrijven groeien en duurzaam	Nieuwe bedrijven aantrekken	Collectieve aanpak productie	Collectieve aanpak netwerk	Collectieve aanpak consumptie	Herstructurering terrein	Funciemenging	Vernieuwing gebouw
Ambitie		...	...	...	...	...			
Maatregelen	• Per type terrein	...	...	...	...	...			
	• Op collectief niveau								
	• Op regionaal niveau								
Partij	• Provincie/ regio/ gemeente	...	...	...	...	...			
	• Georganiseerd bedrijfsleven								
	• Financiers								
Rol	• Deelname	...	...	...	...	...			
	• Proces, kennis & organisatie								
	• Financiering								
	• Regelgeving								

MRDH: programmeren en investeren

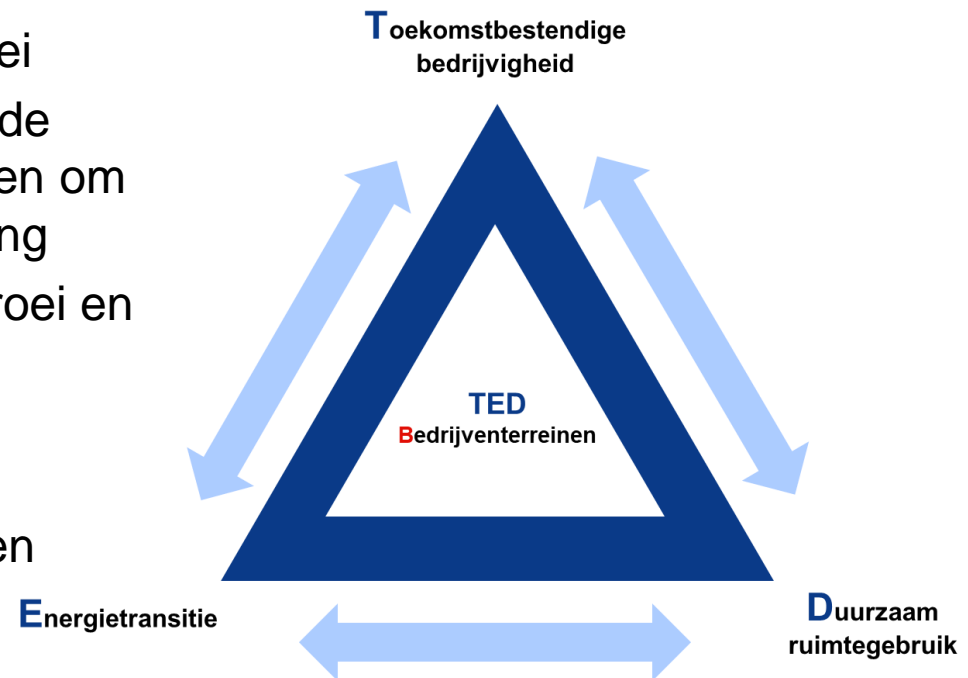

TED-Bedrijventerreinen werkt

Veel aanpakken tot nog toe gericht op één element i.p.v. integraal: géén/te weinig/te langzaam handelingsperspectief

TED-Bedrijventerreinen levert een concreet actieplan en leidt tot uitvoering

- ✓ Speelt in op dynamiek van bedrijfsleven zowel krimp als groei
- ✓ Gebruikt het moment van geplande noodzakelijke bedrijfsinvesteringen om ook te investeren in verduurzaming
- ✓ Ruimtelijke inrichting faciliteert groei en verduurzaming
- ✓ Organiseert de eerste investeringsprojecten in combinatie met instrumenten en dwingt tot uitvoering

Contactgegevens

- Voor vragen over de TED- aanpak bedrijventerreinen neem contact op

Marcel Michon,
Managing Partner

@ marcel.michon@bciglobal.com
(m) 06 53 64 71 31

Margreet Verwaal
Senior adviseur

@ margreet.verwaal@bciglobal.com
(m) 06 111 288 49